

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд на тема „Авторитетът в образованието“, разработен от ас. Марияна Стефанова Косева за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионалното направление 1.2 Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика“)

Анализ на дисертационното изследване:

Представеният ръкопис на тема: „Авторитетът в образованието“ отразява дългогодишни проучвателни дейности, насочени към разкриване същността и проявленията на авторитета в образователната практика - като едно твърде противоречиво социално-педагогическо многопластово явление. Още в увода ас. Марияна Косева задълбочено аргументира избора и актуалността на проблема. Коректно от научна гледна точка и съсредоточено върху важни зони на проявление на авторитета, авторката формулира основните параметри на изследването. Показани са интересни данни за времевите терминологични уточнения на изследваното явление и връзката между периодите на криза в образованието и изследователския интерес на различните автори към неговото проучване. Систематизираните анализи и препратки към съществуващите изследвания и реалната образователна практика, убедително доказват актуалността на дисертационното изследване. Още повече, убеждават в смелостта на докторантката да изследва феноменът „авторитет“ след дълъг период на неговото игнориране в педагогическите изследвания.

Изложението на дисертацията е структурирано в увод, три глави и приложения:

Между трите информационни цялости: „*Авторитетът в теоретичните перспективи на социалните науки*“, „*Педагогически измерения на авторитета*“, „*Организация, резултати и изводи от емпиричното изследване*“ съществува съдържателно определена логическа обвързаност. Основните теоретични изследователски проучвания на ас. Марияна Косева са насочени към уточняване на етимологичните и исторически корени на понятието „авторитет“, неговите обществени измерения и проявленията му:

„като принцип на организация и функциониране на социалните общности; като социално отношение; като психологически феномен; като педагогическо явление.

Прави впечатление големият набор от изследвани източници, който е дал възможност на авторката да проникне в дълбочина на изследвания проблем и да постигне добра систематизация на съществуващите изследователските проучвания, както и да защити свои лични позиции, обогатяващи педагогическата теория. С изследователска вещина и научна коректност в теоретичния анализ много дълбинно и на различни равнища на съотнесимост са отразени както историческите, така и съвременните трактовки на различните гледни точки за същността на авторитета, неговата „многоликост“ и видовете авторитет според традиционната и формално-логическата гледни точки. В хода на анализите са направени и уточнения за различните зони на влияние между власт и авторитет, власт и свобода. Разгледани са съществуващите причини за тяхното съдържателно преплитане и терминологично смесване, а това от своя страна е позволило постигането на висока степен на понятийна прецизност.

В дисертацията основен акцент е поставен върху авторитета в образователната институция и кризата, на която той е подвластен. Коректно са отчетени възможните равнища на съотнесимост и различия между общосоциалните проблеми, водещи до криза на авторитета в обществото и специфичните причини за нейното проявление в образованието: „причини, които са специфични за собствената структура и динамика, областта на валидност, и функции на авторитета и са резултат от вътрешното развитие на различни авторитетни отношения – общоструктурни и причини, обусловени от развитието на обществото и културата като цяло, т. е. културно-специфични“. „Изследването на авторитета в образованието се осъществява на две равнища на анализ. Първото представя характера на влиянието на авторитета като „подсистема от организацията на обществото със свои цели, норми, правила, ценности, функции, средства за постигане на целите, а второто равнище се отнася до начините, формите, функциите, специфичните особености, чрез които авторитетът се проявява в образователната практика чрез характеристиките на основните преносители и посредници на обществените ценности и норми – училището и преди

всичко учителя“. Тази линия на проучване позволява на докторантката да се ориентира към качествения характер на изследването.

Емпиричното проучване е базирано върху идеите, съдържащи се в теорията на Е.Туриел (Domain theory), които са послужили като методологична основа за конструиране на изследователските процедури(пилотно и същинско проучване) с помощта на полу-структурирано интервю с представителна извадка от ученици и учители от различни училища в страната. Проучването е насочено към проникване (в сравнителен план) в представите и нагласите на учениците, които са съдържателна част от същността на авторитета на учителя, респективно образованието. Учителят е разгледан като възможен носител на различни видове авторитет – институционален, епистемичен, функционален, личностен(което служи като по-конкретна теоретична основа за осъщественото емпирично изследване). Прецизно са открити изискванията, предимствата и ограниченията на всеки вид авторитет. Получените резултати дават възможност на авторката да проникне дълбочинно и двупосочно в противоречивата същност и проявления на изследвания феномен и да даде отговор на основния въпрос, определящ посоката на изследването, а именно: „Има ли учителят(като основен субект в образователната институция) авторитет и ако има, какви са неговите особености и от какво зависи той“?

При гарантирана обективност на проучването, са засечени интересни корелации и неочаквани на пръв поглед зависимости и отношения, отнасящи се до динамиката в проявленията на авторитета в образователната практика. Преодолени са съществуващи стереотипни схващания за неговата сложна и динамична природа, проявяваща се в реалните педагогически взаимодействия.

Направените изводи в хода на проучването произтичат от обективните резултати. Те са отразени много прецизно и в трите публикации, директно обвързани с дисертационното изследване на ас.Марияна Косева и ни дават актуална и представителна информация за авторитета в образованието.

Научни приноси

Изцяло приемам формулираните от докторантката приноси, но смятам че те са представени доста пестеливо, вероятно поради високите научни критерии, които авторката поставя пред себе си. Дори само теоретичният анализ, който е изключително представителен като съдържание и дълбочина на изследваните научни постановки, ни дава право да оценим ас. Марияна Косева като високо ерудиран изследовател, трайно посветен на особено значим научен проблем. А чрез емпиричното изследване авторката ни насочва към важни зони на зависимости, подвластни на някои промени в образователната практика, които биха могли да повлияят върху стабилизацията на авторитета.

Обобщено научните приноси биха могли да се формулират по този начин:

1. За първи път, след един дълъг период на „безвреме“ и дистанцираност от проблема в педагогиката, ас. Марияна Косева осъществява представително изследване за същността и проявленията на авторитета в съвременната педагогическа теория и практика. На базата на дълбинен теоретичен анализ и емпирично проучване е постигната прецизна систематизация на водещи класически и съвременни идеи от социалните(социология, психология, педагогика) науки за същността и проекциите на авторитета в образователната практика. Формулирани са лични авторови прозрения, с които е обогатена педагогическата теория;
2. Очертани са отношения и зависимости, свързани с позициите учител-ученик, отразяващи наличието на авторитет или липсата на такъв в образователната практика;
3. Набелязани са „конфликтни точки“ във взаимодействията учител – ученик, свързани с динамиката в проявленията на авторитета;
4. Разкрити са основните причини за кризата в образованието. В хода на анализите, без това да е задача на изследването, се открояват и значими посоки за нейното преодоляване.

Заклучение:

Убедена съм, че дисертационният труд „Авторитетът в образованието“ отговаря на основните изисквания за такъв тип научни съчинения, отличава се с прецизен стил и научна коректност. Докторантката притежава висока изследователска култура.

Направеният анализ ми дава основание да препоръчам убедено на уважаемите членове на научното Жури да присъди на докторантката ас. Марияна Стефанова Косева образователната и научна степен „Доктор“ по професионалното направление „Педагогика(Теория на възпитанието и дидактика)“.

Представил становището:

Проф. д-р Е. Василева